

Hogyan él a pesti nép a háboruban?

A Pesti Napló
kiküldött
tudósítójától

Látogatás egy budapesti tömegkaszárnyában
Hajnalban a lóhusszék előtt
A Váci-uti Népszálló a háboruban
A hajléktalanok menhelyei és a háboru

Meggyökeresedett a köztudatban, hogy a pesti nép, az alsóbb néposztály, tulságosan jól él a háboruban. Óh hányszor hallottuk, süppedő, bársonyszékben ülő, gondtalanul szivarozó uraktól, hogy: „legjobb a plebs-nek, segílyt kap, olcsó élelmet, nincs gondja”... Szó sincs róla, a háboruban a legnagyobb meglepések egyikét a kifogástalan népsegélyezés és a népjóléti intézmények példás működése kellett, de milyen messze van még a pesti nép a gondtalanságtól és főképpen az olcsó élelmezéstől. Ahol már a pacalt és a hushulladékot is olyan árban mérik, mint nemrég a sültet és az elsőrendű húst, ott nagy meggondolatlanság olcsó élelmezésről beszélni. Aki pedig érdeklődik a pesti tömegkaszárnyák lakóinak háborus élete módja felől, aki heteken és hónapokon keresztül paprikás krumplin élő családokat akar látni, az keressen föl egy külvárosi tömeglakást, ott szerezhet impressziókat, mély és maradandó benyomásokat. Hogyan él tulajdonképpen ez a budapesti plebs, a szegény néposztály, a háboru napjaiban, erre a rendkívül érdekes szociális kérdésre óhajtunk rávilágítani a következőkben. A „misera plebs contribuens”-nek sok tekintetben javult a helyzete a háboruban, de általános, végérvényes következtetést könnyelműség volna levonni. A nép, élete módjában is megoszlik, aszerint, amint a szerencse kedvez, vagy ellene szegül egyiknek-másiknak, sőt az élelmesség is nagy szerepet játszik a súlyos napokban. Láttunk családot, amely hét hónapja még nem kapott egy fillérenyi segílyt, láttunk munkáscsaládot, amely zsemlye helyett cakes-et evett a reggeli kávéjához, viszont láttunk középosztálybeli asszonyokat órák hosszat tolongani egy fél kiló lóhúsért „cekker”-rel kezükben és plörözzel a kalapjukon...

Örömvölgy-utca 10/b.

A külső Józsefváros tipikus tömegkaszárnyáinak egyike ez a ház: szűk kapubejárás, kicsiny udvar, sok kis lakás, levegőtlen szobák,

párás, ételgözös konyhák, sok apró gyerek és még több piros cédula a lakás-ajtókon, tehát sok fertőző beteg. A lakók, mint a házmester mondja, rendszeren fizetik a házbért, szinte hálaból, hogy nem volt házbéremelés és még a hadbavonultak családjait sem lakoltatták ki, mint jó néhány váciuti lakásból, ahol a „stájerolást” nem akarták elismerni a lakók. A ház kapuján sok, furcsa helyesírással megírt cédulát lenget a szél. Az egyik például így szól:

„Egy ágy három személy részére kiadó. II. emelet, 11. ajtó”.

M. Józsefné, könyvkötő neje, aki az ágy élelmes tulajdonosa és kiadója, ilyen bérletekkel megkeresi a saját házbérét. Bérlet kétségkívül fog találni háromszemélyes ágyára.

— Háboru van, — mondotta — utóvégre mindenkinek össze kell huzózkodnia. Aki eddig maga aludt egy ágyban, az most kényszerűségből *megosztja a helyét még kettővel*. Ez csak természetes...

A házban vannak kevésbé élelmes lakók is. Így például: Bogdán Istvánné, lakik I. emelet 10. ajtó. Férje hét hónapja katona; 48-ik gyalogezred, 1. pót század, „4. czuk” — írja egy rózsaszínű tábori levelezőlapon a feleségének Bogdán István, civilben Ganz-gyári fűtő: „Kedves párom, nagyon nagy szomorúság tölt el, hogy nyomorodról irsz, csak legalább a gyerekeim egészségesek lennének...”

A „nyomorúság” felől érdeklődünk és szegény Bogdáné tele van panaszzal: hét hónapja, hogy az ura katona, három apró gyerekével — negyedfél esztendő a legidősebb — csak tengődik azóta. *Segílyt még egy fillérenyi sem kapott eddig*. Beteg voltam, — mondja siránkozva — mindig el-elszédülök, nem tudok odajutni, tolongani, lökdölni a tömegben, másnak meg nem adják ki a segílyt. Szegény gyerekeim is betegek voltak: hidegek a szobák, nem tudok fűteni — meghültek. A gyárból kaptam *hetenként három koronát*, ebből bizony nem lehet megélni a mai drágaságban! *Egy liter tejet husz krajcárért adnak, abban is több a víz, mint a tej*. A gyerekeket pedig táplálni kell, *magam csak kibirom a koplalást*, de a gyerekek sirnak éhen. Volt egy kis megtakarított pénzecskenk, azt már régen „föleltük”. Azután kezdtek a zálogházba vándorolni a holmijaink... A lakás — pedig egy kis

szoba meg konyha csupán — havonként 19 forint, az ember már nem bírja a rengeteg sok kiadást. Már a lóhust is megszoktam, pedig pár hónapja még azt hittem, inkább meghalok, mintsem hogy lóhust egyem... Azóta már megváltoztam és már a lóhust is drágának találom: kilója 80 fillér vagy 1 korona...

A szerény szobácskában körülnézve négy apró gyereket látunk. Az egyik, a legkisebb, hangos sírással igyekszik magára vonni a figyelmet.

— Ez nem az enyém, — mondja Bogdáné a ruháskosárban síró csecsemőre mutatva — csak vendégyerek. „Irodás kisaszony“ az anyja, oszt nálam volt koszt-kvartélyon a gyerek, de most már a tisztí orvos nem engedi. Azt mondja, elég, ha a magam gyerekeit táplálom. Pedig jó lett volna a háboruban egy kis „pótlék“ továbbra is. Ugy se tudom, mit eszünk holnap...

Érdekes, hogy akárhány ilyen tömegkaszárnyába bemegyünk, mindenütt vannak nyomorgó, segélyt — legtöbbször saját ügyetlenségük miatt — nem kapó asszonyok, beteg gyerekek. Így van ez a Karpfenstein-utcában, az Orczy-uton, a Práter-utcában, mindenütt, ahol a háboru proletárjai, ahol a pesti köznép, az „alsóbb néposztály“ lakik.

Hajnalban

a Községi lóhusszék előtt

Reggel fél hat, a Lehel-utcai lóhusszék előtt. Ugyanaz a kép, mint néhány héttel, a nagy liszthiány idején a városi lisztelárusító boltok ajtajai előtt: százakra menő tömeg tolong, csupa szegény, nagyon szegény asszony, a szomszédos tömeglakásokból. Órák hosszat kell várniok, amíg bejutnak az üzletbe, mire bejutnak, már elfogyott az, amit kívántak, újra várni kell, — a délelőtti husszállításra. Rengeteg mennyiségű lóhust fogy el erre felé. Annak ellenére, hogy legujabban mintegy megkésztették a községi lóhusszék számát a külvárosokban, — az elárúsító helyek nem bírják kielégíteni a közönséget, nem tudják, még áremeléssel sem, leszoktatni a népet a lóhust fogyasztásától. Mert nem olcsó portéka a lóhust sem, pláne a mai háborus drágaságban. Mutatóul álljon itt a Községi Lóhusszék legujabb hivatalos árjegyzékének néhány tétele, amely azonban — remélhetőleg olyan gyors tempóban, mint a Községi Élelmiszerárúsító árai — gyorsan és biztosan fog a csillagok felé törni...

I. Hus- és zsírárak (nyomtaték nélkül.)

1 kg. leveshus, csontos oldalas, vagy nyakhus.	0.80 K
1 kg. pecsenyehus	1.— K
1 kg. vesepecsenye vagy nyelv	1.40 K
1 kg. levescsont	0.20 K

II. Kolbászárak

1 db kis kolbász (tormás)	0.05 K
1 db kis vörös kolbász (szafaládé)	0.05 K
1 db augsburgi kolbász	0.05 K
1 db nagy vörös kolbász	0.10 K
1 db nagy fekete kolbász	0.10 K
1 kg. májas, tödös hurka	1.— K
1 kg. párisi kolbász	1.20 K
1 kg. koszoru- vagy vadász kolbász	1.20 K
1 kg. májas kolbász	1.20 K
1 kg. debreceni kolbász	1.20 K

A községi lóhustüzem vezetősége részéről a következő felvilágosítást kaptuk:

— Még jobban növekednek a forgalmunk, ha elegendő készletünk volna. Így is hetenkint 4—500 métermázsa lóhust kerül eladásra a fővárosi lóhustárúsító bódékban, bár nem tudjuk, vajjon sikerül-e ezentúl is kielégíteni a fogyasztó közönség szükségleteit. Bécsbe ugyanis rengeteg sok lovat elvisznek, az osztrákok óriási konkurenciát csinálnak nekünk: tullicitálják az árainkat és kétszeres áron megveszik előlünk a lóhust. Minthogy Bécsben 2 korona 40 fillér a lóhust kilója, az osztrákok abban a kellemes helyzetben vannak, hogy sokkal magasabb árért vehetnek lovat, mint mi, akik még mindig 80 fillérért és 1 koronáért adjuk a lóhust kilóját. Nemsokára azonban fel kell emelnünk az árainkat, mert így minden vételre ráfizetünk. Ma drágább a ló, mint tavaly volt a bivaly. Azonkívül pedig a publikum is nagyon rákapott a lóhusra. Sokakat csak a szükség vitt rá a lóhust-evésre és most csak kezdenek rájönni, hogy a lóhust izletes, tápláló és emellett olcsó is... Olyanok eszik ma már a lóhust, akik ezelőtt hallani sem akartak a lóról és olyan „naccságák“ járnak reggelenként a lóhustárúsító bódékba húst venni, a kik már messziről elkerülték ezelőtt a Községi Lóhusszék szürke bódéit...

A Váci-uti Népszálló a háboruban

Rövid idő alatt nagy népszerűsége tett szert a béke idején a váci-uti Népszálló, melynek szervezetében, működésében és gazdasági ügyeiben sok változást létesítette a háboru okozta kivételes állapotok. A Népszálló lakóinak legnagyobb része, a törzsvendégek, még a háboru elején bevonultak, a személyzet nagy részét is más kötelesség szőlította el, de a Népszálló még így is, sőt talán éppen ezekben a súlyos napokban missziót teljesít. Hogy a beállott változásokról illetékes felvilágosításokat nyerjünk, a Népszálló vezetőségéhez fordultunk, ahol Kosztolányi titkár ur a következőket volt szíves elmondani tudósítónknak:

— Az állapotok jellemzésére talán legalkalmasabb, hogy ezelőtt mindennap minden lakás megtelt és egyre-másra küldtük el az embereket,

akik „lekéstek“. 438 személy részére tudunk helyet adni, de szállást most, a háboru óta csak kb. 340—345 egyén keres. Körülbelül száz ágy marad tehát üresen naponta. A Népszálló lakói közül most sokkal több az intelligens ember, nem is egy diplomás vendégünk van naponta. A statisztikában mindazonáltal még mindig az iparosok és gyári munkások vezetnek, amit a Népszállónak a helyzete, a nagy gyárakhoz való közelsége is megmagyaráz. A múlt hónapban a látogatók foglalkozása így oszlott meg százalékokban:

Szakmunkás, gyári munkás	39.5%
Alkalmazott magántisztviselő	18.5%
Irodista és kereskedősegéd	20%
Magánzó és nyugdíjas	10%
Felsőbb iskolát végzett egyén	8%
Egyetemi és főiskolai hallgató	3%
Boltiszolga és más alkalmazott	1%

— A súlyos gazdasági viszonyok miatt a Népszálló is kénytelen volt árait a „viszonyokhoz mérten“ felemelni. Így egy napi lakás 60 fillér helyett 80 fillér lett, a 60 filléres ebéd ára pedig 70 fillér. De még így is nagy deficitel dolgozik ez a kiváló intézmény, azonban ennek másféle okai is vannak: 28 alkalmazott közül 24 bevonult; ezek továbbra is kapják a fizetésüket a fővárostól, míg pótlásukra ugyanannyi munkásra van szükség, akiknek természetesen ugyancsak sok fizetés jár. A kiadások ilyképpen mintegy megkétszereződtek, míg a bevétel redukálódott. Így azután kéthetenként benyújtja a Népszálló vezetősége a pénzügyi kimutatást a főváros illetékes ügyosztályának, amelyben csak egy tétel van: mennyit fizetett rá a székesfőváros két hét alatt a Népszállóra.

A hajléktalanok menhelyei és a háboru

A háborunak az alsóbb néposztályok életére tett feltűnő hatása a hajléktalanok, a föld nélküliek, a hatósági menhelyekre szoruló existenciák elszaporodása. Éjjelente zsúfolásig megtelnek a budapesti hajléktalanok menhelyei, már a korai esti órákban elfoglalják szállásukat az Alföldi-utcai, Rottenbiller-utcai, Angyalföldi-uti menházakban a hazátlanok. Az Alföldi-utcai menházat különösen sokan keresik fel, mert ez a legmodernebb, ujonnan átalakított, higiénikus intézmény. Az Angyalföldi-uti menházban a következő felvilágosítást kaptuk:

— A háboru óta hihetetlen, mennyi ember keresi fel menhelyünket, bár az utóbbi hetekben egy kis csökkenés állott be a látogatottságban, még mindig megtelnek a fekvőhelyek, alig marad üresen ágy. Természetesen az öreg emberek dominálnak, hiszen a mi vendégeink

nagy része, a nőtlen munkások a háboruban vannak. Feltűnő sok nő látogatja ujabban a menhelyet: mintegy 15 százaléka az összlátogatottságnak. Ezt a nagy nyomorral lehet magyarázni: a hadbavonultak feleségei, ha gyermektelenek, felmondják a lakást, hogy a nagy tehertől megszabaduljanak, munkába járnak és a „kvártély“ csak tíz fillérjükbe kerül.

Munkába járnak? Ha ugyan járnak. Nagyon megbízható és szavahihető helyről hallottuk, hogy sajnos, a nők, az alsóbb téposztály asszonyai korántsem teljesítik hivatásukat ezekben a súlyos napokban. Áll ez a munkás-emberek feleségeire, a hadbavonult kisiparosok asszonyaira, akik, különösen, ha gyermektelenek — felveszik az állami segélyt, gond nélkül élnek, a népkonyhán ingyen étkeznek és a hajléktalanok menhelyén töltik az éjszákát tíz fillérért. Hiszen van némi igazság a dolgban. Ezek a szegény emberek, akik egész életükben, minden fillérért véres verejtékkel dolgoztak, — kapjanak egyszer pénzt, kapjanak elegendőt és éljenek jól. De az, ami sok helyütt történik, az immorális. „Nem dolgozunk, minek? Az államnak kötelessége bennünket ellátni“ jelszóval követelőznek, gorbáskodnak, néha még az előjáróságokon is. Természetesen vannak kivételek. De a visszaéléseken segíteni kell, a bajokat minél előbb orvosolni kell.

Az 1914. évi XLV. törvénycikk 7-ik szakasza értelmében a bevonultak segélyre igényt tartó családtagja, kire a hatóság megállapítja, hogy megélhetését megfelelő munka végzésével módjában volna biztosítani és ezt nem teszi, állami segítségre, támogatásra igényt nem tarthat. Valóban, a hadisegélyt csak az érdemi meg, aki maga is, munkájával hasznára válik a hazának. Fontos ez, most, tavasz elején, a gazdasági munkáknál: a kormány, csak annak adjon segélyt, aki dolgozik.